

*Modele uczenia się profesji
nauczyciela–
między indywidualizmem a uczeniem się (w) organizacji*

dr hab. Hanna Kędzierska, prof. UW-M

Etapy procesu stawania się nauczycielem

Etap edukacji
nauczycielskiej
(3-5 lat)

Etap przejścia/
adaptacji
(1-2 lata)

Etap uczenia się
profesji
w miejscu pracy
(od ok. 2 roku

Modele uczenie się dorosłych

Model 1. metafora -uczenie się poprzez nabywanie

Model 2. metafora -uczenie się poprzez uczestnictwo

Model 3. metafora - uczenie się poprzez poszerzanie

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Model uczenia się zawodu nauczyciela – metafora nabywanie

model dominujący w edukacji nauczycielskiej oraz
indywidualistycznie rozumianej koncepcji
rozwoju/doskonalenia zawodowego

© Can Stock Photo

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Model edukacji jako nauczania - metafora: **nabywanie**

Model instytucjonalny/technologiczny/ behawioralny (J. Watson, B. Skinner, E. L. Thorndike)

mechanizmy uczenia się zawodu nauczyciela związane z procesem transmisji mającej status pewnej i obiektywnej wiedzy, która pozwalała nauczycielom na coraz doskonalsze wypełnianie przyjętych ról.

dominacja uczenia nad nauczaniem

zinstytucjonalizowanie procesu doskonalenia zawodowego nauczycieli

Model humanistyczny M. S. Knowles, A. Combs

proces uczenia się zawodu dokonuje się w wyniku doświadczania przez jednostkę nowych sytuacji, zjawisk, w nowej perspektywie poprzez wnikliwą obserwację siebie i analizę własnych działań

przesunięcie akcentu z nauczania na uczenie się, zrównanie statusu tych dwóch procesów

bogata osobowość traktowana jest jako naczelný instrument działania nauczyciela

Krytyka modelu

	<i>model nabywania</i>
<i>metafora</i>	nabywanie
<i>miejsce uczenia się</i>	klasa szkolna
<i>wymiar uczenia się</i>	indywidualne uczenie , uczeń uczy się od nauczyciela
<i>forma edukacji</i>	formalna, zaplanowana w programie nauczania
<i>istota procesu uczenia się</i>	uczenie się jest mechanistyczne, celebrowany jest proces transmisji i absorpcji idei

- ✓ Redukuje społeczny wymiar uczenia.
- ✓ Indywidualistycznie postrzegany rozwój nauczyciela,
- ✓ Przewaga przekazu nad uczeniem się poprzez doświadczanie/uczenie sytuacyjne
- ✓ *Jakość pracy szkoły = Jakość pracy nauczyciela*

Model uczenia się zawodu nauczyciela metafora uczestnictwo

model oparty na koncepcjach uczących się społeczności/uczących organizacji (Senge, Argylis, Schön) - inspiracja dla zmiany sposobu rozumienia procesów uczenia się zawodu i doskonalenia nauczycieli

Schemat pojęciowy teorii społecznego uczenia się

Wenger, 1998

WYMIARY UCZENIA SIĘ	POJĘCIA KLUCZOWE
INDYWIDUALNY WYMIAR UCZENIA SIĘ	ZNACZENIE – UCZENIE SIĘ JAKO DOŚWIADCZANIE
	TOŻSAMOŚĆ – UCZENIE JAKO STAWANIE SIĘ
SPOŁECZNY WYMIAR UCZENIA SIĘ	PRAKTYKA – UCZENIE SIĘ JAKO WYKONYWANIE
	UCZESTNICTWO – UCZENIE SIĘ JAKO PRZYNALEŻNOŚĆ

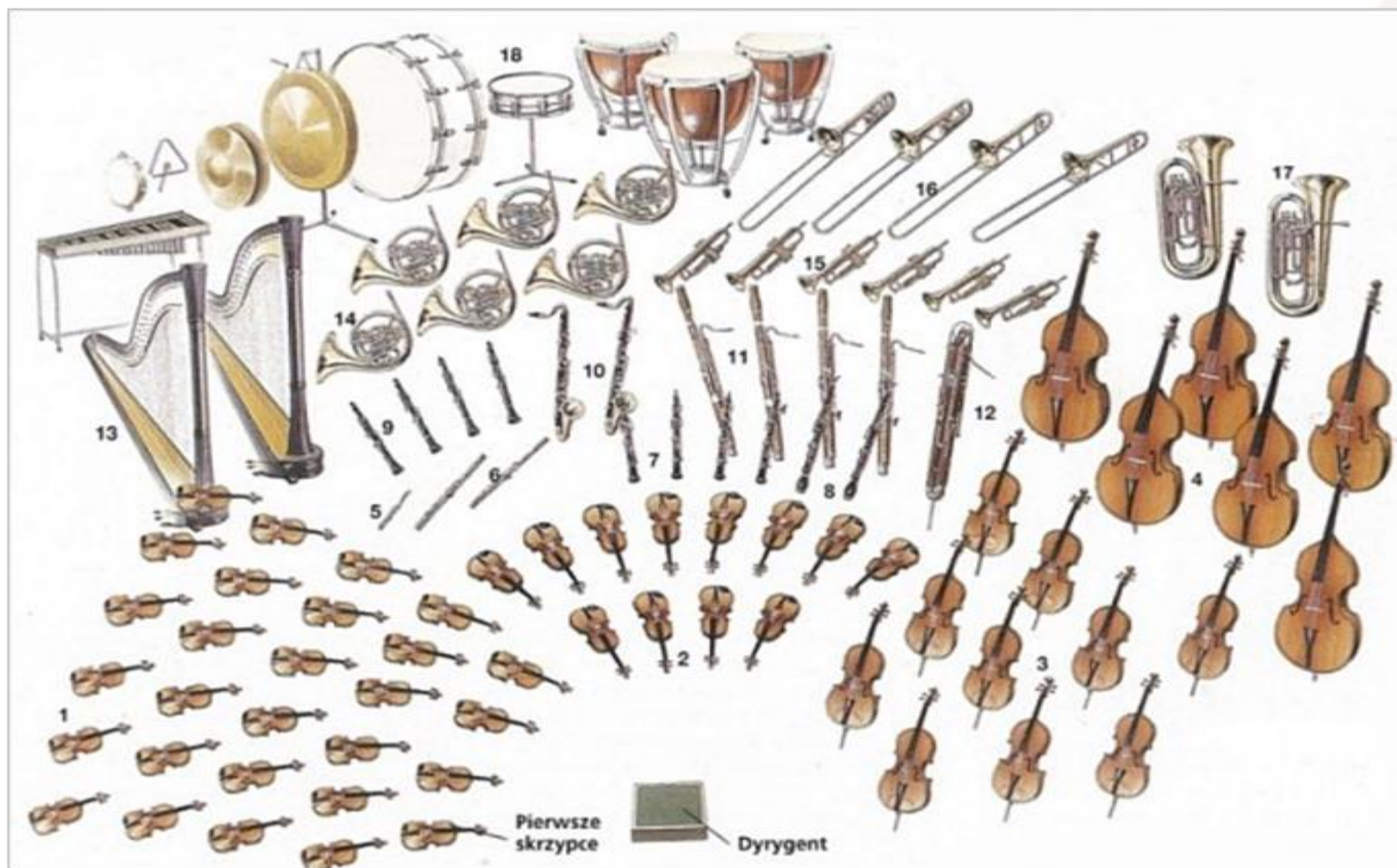
KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Uczenie się zawodu nauczyciela (w) organizacji metafora orkiestry (D. Tuohy)

Jak gra w orkiestra? czyli o potędze współbrzmienia

- tożsamość/kultura organizacji
- struktura orkiestry
  - dyrygent
  - procesy segmentacji (sekcje, poziomy uczestnictwa,
  - interakcje/komunikacja
- partytura
- odbiorcy

	<i>model nabywania</i>	<i>model uczenia się</i>
<i>metafora</i>	nabywanie	uczestnictwo
<i>miejsce uczenia się</i>	klasa szkolna	in situ (w miejscu w relacjach społecznych)
<i>wymiar uczenia się</i>	indywidualne uczenie uczeń uczy się od nauczyciela	uczenie się i /z/od innych/ społeczne/ sytuacyjne
<i>forma edukacji</i>	formalna zaplanowana w programie nauczania	pozaformalna „ napędzana” przez zadanie
<i>istota procesu uczenia się</i>	uczenie się jest mechanistyczne, celebrowany jest proces transmisji i absorpcji idei	uczenie jest skoncentrowane na rozumieniu tego , jak zachowywać się, co robić, to prowadzi do zmiany tożsamości

Krytyka :

Obie te koncepcje ukazują proces uczenia się jako *jednokierunkowy ruch*:

**od niewiedzy
do wiedzy**

pomijając ruch horyzontalny oraz krzyżowanie się perspektyw.

Model edukacji jako uczenia się ekspansywnego metafora: poszerzanie

Inspiracje teoretyczne:

- ✓ rosyjska szkoła kulturowo - historyczna
  - L. Wygotski-*strefa najbliższego rozwoju*
  - A. Leontiew –*różnica pomiędzy działaniem a działalnością,*
  - E. Iljenkow *sprzeczność jako siła napędzająca zmiany,*
  - W. Dawidow- *teoria uczenia się jako przechodzenie od abstrakcji do konkretności*
- ✓ teoria uczenia się G.Batesona;
- ✓ idea heteroglosji M.Bachtina.

Istota:

Uczący nie przechodzą od niewiedzy do wiedzy, ale społecznie uczą się czegoś, co jeszcze nie istnieje. Tworzą nowy obiekt/przedmiot i koncepcje ich kolektywnej działalności, wprowadzają ten nowy obiekt/przedmiot w życie.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

**Wzorcowy sekwencja działań poznawczych w cyklu
ekspansywnym**

7. Konsolidacja i
generalizacja nowej praktyki

Stabilizacja

6. Refleksja
nad procesem

Opór

5.
Implementacja
nowego modelu

Dostosowanie,
wzbogacenie wdrożenia
nowego modelu

4. Badanie i
sprawdzanie nowego
modelu

1.
Kwestionowani
e

Potrzeba

2. Analiza

Podwójna pułapka

3. Modelowanie
nowego rozwiązania

Przełom

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

	<i>model nabywania</i>	<i>model uczenia się</i>	<i>model ekspansywnego uczenia się</i>
<i>metafora</i>	nabywanie	uczestnictwo	poszerzanie
<i>miejsce uczenia się</i>	klasa szkolna	in situ (w miejscu, w relacjach społecznych)	in situ
<i>wymiar uczenia się</i>	indywidualne uczenie, uczeń uczy się od nauczyciela	uczenie się i /z/od innych/ społeczne/ sytuacyjne	zmiany w przedmiocie kolektywnej działalności
<i>forma edukacji</i>	formalna, zaplanowana w programie nauczania	pozaformalna „ napędzana” przez zadanie	nieformalna „napędzana” przez sprzeczności
<i>istota procesu uczenia się</i>	uczenie się jest mechanistyczne, celebrowany jest proces transmisji i absorpcji idei	uczenie jest skoncentrowane na rozumieniu tego , jak zachowywać się, co robić ,to prowadzi do zmiany tożsamości	wykraczanie poza sprzeczności i wyznaczanie strefy najbliższego rozwoju

Krytyka teorii ekspansywnego uczenia się

Niedocenianie zmian związanych z rozwojem nowoczesnych technologii, które zmieniają w sposób zasadniczy procesy uczenia się

Opisywanie teorii jako prowadzącej do pozytywnych efektów, a marginalizującej problemy np. blokowania czy barier dla kontynuacji cyklu ekspansywnego uczenia się

Wymiar polityczny konfliktów zostaje w tej teorii zmarginalizowany.

Bariery w uczeniu się (w) organizacji – autoetnograficzne zadziwienia

- ✓ szkoła jako miejsce indywidualistycznie rozumianej praktyki bycia nauczycielem
- ✓ obawy przed oceną
- ✓ niechęć dzielenia się z innymi
- ✓ (nie)partycypacja (formy: peryferyjność, marginalizacja, opór – czynny i bierny)

Dziękuję za uwagę

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

